

Tweede Kamer der Staten-Generaal
Prinses Irenepad 1
2595 BG Den Haag

Datum: 26-9-2024
Onze ref.: 595464 DZ/JC
Onderwerp: Inbreng commissiedebat Onderzoeks- en wetenschapsbeleid

Geacht Kamerlid,

Op donderdag 3 oktober vindt het commissiedebat Onderzoeks- en wetenschapsbeleid plaats. De Algemene Onderwijsbond (AOB) maakt zich grote zorgen over de gevolgen van de aangekondigde bezuinigingen van ruim 1 miljard euro op het hoger onderwijs. In deze brief delen we onze zorgen en gaan we specifiek in op de gevolgen hiervan voor onderwijspersoneel en de toegankelijkheid van ons onderwijs.

Grootste bezuinigingen van de afgelopen eeuw

Uit de onderwijsbegroting blijkt dat het onderwijsbudget tussen 2024 en 2029 met maar liefst 4 miljard euro daalt. Naast de impact van de teruglopende leerling- en studentenaantallen besluit het kabinet 2 miljard te bezuinigen op het gehele onderwijs. De huidige onderwijsuitgaven blijven daarmee steken op slechts 2,3% van het bbp. We blijven achterlopen op de afgesproken Lissabon doelstelling om 3% van het bbp te investeren in kennis en innovatie. Daarmee lopen we nog altijd significant achter op onze buurlanden.

Afbreuk van het onderwijs

Het is voor de AOB onbegrijpelijk dat dit kabinet zo enorm bezuinigt op het onderwijs. Afgelopen jaren is er een broodnodige inhaalslag gemaakt na decennia van verwaarlozing. De eerste positieve effecten hiervan begonnen zichtbaar te worden. Door dit geld nu weer weg te halen, valt deze inhaalslag in het niet en dat maakt dit kabinet onbetrouwbaar en wispelturig.

De voorgestelde bezuinigingen zullen een rampzalige impact hebben, niet alleen op ons hoger onderwijs, maar op de gehele samenleving. Het heeft grote gevolgen voor het innovatievermogen van de maatschappij en de uitdagingen die naar aanleiding van wetenschappelijk onderzoek worden aangepakt, zoals klimaatverandering, gezondheidszorg en technologische vooruitgang.

Wij delen de stevige kritiek die het Centraal Planbureau (CPB) en het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) op Prinsjesdag uitten. De planbureaus zien de kortetermijnhouding van dit kabinet vooral terug in de ongekende bezuiniging op het hoger onderwijs. Daarmee komt de kenniseconomie van innoverend Nederland tot stilstand. CPB-directeur Pieter Hasekamp zei het al: 'Onderzoek laat wereldwijd een duidelijk verband zien tussen uitgaven aan onderwijs en welvaartsgroei'.

Banen op de tocht

De bezuinigingen leiden tot een golf van onzekerheid voor onderwijspersoneel. Doordat hogescholen en universiteiten minder financiering ontvangen, worden docenten en onderzoekers geconfronteerd met ontslag: opzeggingen van tijdelijke contracten en het

uiteindelijk schrappen van functies. Dit heeft directe gevolgen voor de continuïteit van het onderwijs en onderzoek en vergroot de werkdruk. De wegvallende starters- en stimuleringsbeurzen versterken deze onzekerheid. Al vanaf 2025 worden de startersbeurzen geschrapt, dit terwijl deze al zijn toegekend. Vele onderwijsprofessionals zullen hiermee direct financiering voor hun waardevolle onderzoeken verliezen.

Ook internationaal onderwijspersoneel wordt zwaar getroffen. Universiteiten worden financieel opgejaagd om de bezuiniging op internationalisering per 2026 uit te voeren, dit is onhaalbaar, onuitvoerbaar en onnavolgbaar. Het nieuwe taalbeleid zal de instroom van niet-Nederlandse studenten en docenten beperken en bedreigt het internationale karakter van universiteiten en onderzoeksinstellingen. Zonder internationale onderzoekers en docenten zullen opleidingen krimpen en zal onderzoek beperkt worden. De voorbode van een 'braindrain' is al zichtbaar. Dit verzwakt onze positie in de internationale academische wereld.

De bezuinigingen raken niet alleen het onderwijzend personeel, maar ook het ondersteunend personeel, dat essentieel is voor het functioneren van onze onderwijsinstellingen. Banen in de catering, beveiliging en administratie komen op de tocht te staan. Dit zijn medewerkers die dagelijks bijdragen aan het soepel laten verlopen van onderwijs- en onderzoeksprocessen. Minder financiering en dalende studentenaantallen betekenen dat ook dit personeel ongenadig te maken krijgt met ontslagen.

Toegankelijkheid

Goed onderwijs is nodig om de jonge professionals van de toekomst op te leiden: leraren, verpleegkundigen, technici, juristen enz. We hebben deze mensen keihard nodig. Door de bezuinigingen komt de toegankelijkheid van ons onderwijs ernstig in het geding. De invoering van de langstudeerboete maakt studeren alleen maar duurder, terwijl het collegegeld ook al jaren aanzienlijk stijgt. De drempel om überhaupt aan een studie te beginnen, maak je hiermee alleen maar hoger.

We hebben juist nu te maken met grote arbeidsmarkttekorten. Er wordt aan alle kanten aan studenten getrokken om direct na of tijdens hun studie aan het werk te gaan. Geen wonder dat de lerarenopleiding een van de opleidingen is met de meeste langstudeerders. Studenten staan direct voor de klas en vervullen daar een essentiële rol. Juist deze studenten, die zich direct inzetten voor onze maatschappij, krijgen straks een extra boete op studeren.

De extra kosten door de btw-verhoging op studieboeken komen daar nog bovenop. Hierdoor komt het ideaal van onderwijs als sociale gelijkmaker steeds verder onder druk te staan.

Wat het onderwijs nodig heeft

In plaats van bezuinigen moet dit kabinet investeren in ons onderwijs en in onze wetenschap. Het behouden van voldoende vaste contracten en eerlijke loopbaanpaden voor onderwijspersoneel is cruciaal. Het terugdringen van bovenmatige werk- en prestatiedruk moet prioriteit krijgen, net als het creëren van een veilige, inclusieve en internationaal georiënteerde werkomgeving. Alleen door hierin te investeren, kunnen we zorgen voor kwalitatief hoogstaand onderwijs, dat nodig is om de grote uitdagingen van morgen het hoofd te kunnen bieden.

Onze oproep

Wij doen een dringende oproep aan alle politieke partijen om gezamenlijk op te komen voor het hoger onderwijs. De gehele sector staat zij aan zij om in actie te komen tegen deze ongekende bezuinigingen. Daarvoor stonden we gezamenlijk tijdens de Alternatieve Opening van het Academisch jaar en dat zullen we blijven doen in onze vervolgacties. Wij rekenen op uw steun om deze afbraak te stoppen en gezamenlijk te staan voor een toegankelijk, sterk en toekomstbestendig onderwijssysteem.

Met vriendelijke groet,

Douwe Dirk van der Zweep
Algemene Onderwijsbond